

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง บทบาทที่ปฏิบัติจริงและบทบาทตามความคาดหวังในการบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียน ในทัศนะ ของผู้บริหารและครูสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สุรินทร์ เขต 3 ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าตำรา เอกสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

1. ความหมายของบทบาทและบทบาทของผู้บริหาร
2. การบริหารงานวิชาการ
3. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
 - 3.1 งานวิจัยในประเทศ
 - 3.2 งานวิจัยต่างประเทศ

ความหมายของบทบาทและบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2542 (2546 : 459) ได้ให้ความหมายของ คำว่าบทบาท (Role) ว่า ภาระตำแหน่งหน้าที่ที่กำหนดไว้ และมีนักการศึกษาและนักสังคมวิทยาได้ให้คำนิยามเกี่ยวกับบทบาทไว้หลายทัศนะดังนี้

ภิญโญ สาร (2526 : 26) ได้ให้ความหมายของคำว่าบทบาทว่า คือความมุ่งหวังซึ่งคนอื่นคาดว่าคุณจะแสดงในตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดควรกระทำหรือแสดงพฤติกรรมอย่างใดอย่างหนึ่งออกมา ในสถานการณ์ใดสถานการณ์หนึ่ง บทบาทนี้ควบคู่กับตำแหน่งที่บุคคลดำรงอยู่เสมอ

ประพันธ์ สุวิหาญ (2535 : 66) ให้ความเห็นว่า บุคคลในฐานะสมาชิกกลุ่มหรือสังคมย่อมมีบทบาทของคนที่จะแสดงออกตามสถานภาพ (Status) ซึ่งคนมีอยู่มากมาย เช่น อยู่บ้าน อาจมีสถานภาพเป็นลูก เป็นหัวหน้าครอบครัว ในที่ทำงานอาจมีสถานภาพเป็นหัวหน้างานเป็นต้น ความสงบเรียบร้อยหรือความวุ่นวายของกลุ่มหรือสังคมของมนุษย์ จึงขึ้นอยู่กับ การแสดงออก ซึ่งเป็นบทบาทของบุคคลว่าสอดคล้องกับสถานภาพหรือไม่ หากบุคคลได้แสดงบทบาทตามสภาพที่เป็นไป และตามที่สังคมมุ่งหวัง ปัญหาความขัดแย้งในกลุ่มหรือสังคมก็จะมีน้อย

ถวิล เกษยิ่งสอาด (2536 : 10) ให้ความหมายว่า บทบาทหมายถึงพฤติกรรมที่คาดหวังของผู้ดำรงตำแหน่งซึ่งเกี่ยวข้องกับความคิดชอบในการปฏิบัติงานของผู้บริหารองค์การ ที่สมาชิกหรือบุคลากรในองค์การนั้นคาดหวังว่า ควรจะเป็นไปตามลักษณะใดลักษณะหนึ่ง

เดวิด (David. 1962 : 45) ได้ให้ความเห็นว่าบทบาทเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพฤติกรรมที่คาดหวังของผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ๆ สัมพันธภาพระหว่างบทบาทหน้าที่กับความรับผิดชอบ และการที่บุคคลจะดำรงตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใด จะต้องมียุทธศาสตร์หน้าที่ และความรับผิดชอบที่กำหนดไว้ควบคู่กับตำแหน่งเสมอ บทบาทหน้าที่ที่กำหนดไว้ต้องเป็นที่รู้จักและเข้าใจกันระหว่างผู้ดำรงตำแหน่งและผู้เกี่ยวข้อง

ซาร์บิน (Sarbin. 1975 : 72) ให้ความเห็นว่า บทบาทเป็นพฤติกรรมของผู้ดำรงตำแหน่งหนึ่ง ตำแหน่งใดก็ตาม ที่มีอาการคาดคะเน ว่าผู้อื่นหวังที่จะเห็นผู้ดำรงตำแหน่งนั้น ควรปฏิบัติเช่นไร เป็นแนวทาง ส่วนมากมักจะสังเกตผู้ดำรงตำแหน่งอื่น แล้วมากำหนดบทบาทของตนเอง การคาดคะเนว่าผู้อื่นต้องการให้คนทำอะไร ไม่จำเป็นต้องตรงตามลักษณะงานและภาระหน้าที่ของตำแหน่งนั้น ๆ

จากความหมายของบทบาทดังกล่าวข้างต้นจึงพอสรุปเป็น 2 ลักษณะ คือ

1. บทบาทตามความคาดหวัง หมายถึง ความคิดเห็นส่วนบุคคลต่อบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่ดำรงตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ว่าควรปฏิบัติตนอย่างไรให้เหมาะสมกับบทบาทและความรับผิดชอบ

2. บทบาทที่ปฏิบัติจริง หมายถึง บทบาทของบุคคลใดบุคคลหนึ่งที่มีตำแหน่งใดตำแหน่งหนึ่ง ได้ปฏิบัติตนตามบทบาท และภาระหน้าที่ความรับผิดชอบ

บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน

ผู้บริหารโรงเรียนมีบทบาทในฐานะผู้นำของโรงเรียน ต้องแสดงบทบาทหน้าที่และมีความรับผิดชอบต่อการบริหารงานทุกด้าน โดยใช้ภาวะผู้นำและความรู้ความสามารถ ในการบริหารงานอย่างเป็นระบบและมีความโปร่งใส เพื่อพัฒนาสถานศึกษาให้มีคุณภาพ เป็นที่ยอมรับและนิยมของผู้ปกครองและชุมชน ตลอดจนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ก่อให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นประโยชน์ต่อสังคม

ปราโมทย์ เบลงกาญจน์ (2536 : 115) กล่าวว่า ผู้นำคือบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการทำงานของบุคคลหรือกลุ่มบุคคลด้วยวิธีการและกระบวนการต่าง ๆ เพื่อให้งานนั้นประสบความสำเร็จตามจุดมุ่งหมายที่กำหนดไว้

กิติมา ปริศิลก (2529 : 265) ได้กล่าวว่าผู้นำแต่ละคนย่อมมีบทบาทที่แตกต่างกันไป แล้วแต่สถานการณ์ ความถนัดของผู้นำ และความต้องการของสมาชิกในกลุ่ม หรือผู้ร่วมงาน

กิตติพันธ์ รุจิรกุล (2529 : 58) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้นำว่า มีบทบาทและหน้าที่อยู่หลายประการ ผู้นำที่อยู่ในระบบเผด็จการอาจมีบทบาทอย่างหนึ่ง และผู้นำในกลุ่มประชาธิปไตย

ถวิล เกตุยงสอาด (2536 : 11) กล่าวถึงบทบาทของผู้นำว่า ผู้บริหารโรงเรียน ในฐานะที่เป็นผู้นำของ โรงเรียนต้องมีบทบาทรับผิดชอบการปฏิบัติงานในโรงเรียนเสริมสร้าง คุณภาพงาน แนะนำ ประสานงาน ควบคุมและตัดสินใจในการทำงานด้านต่าง ๆ ในโรงเรียน โดยเฉพาะบทบาทในการบริหารงานวิชาการ ซึ่งเป็นหัวใจสำคัญของโรงเรียน ผู้บริหารจะต้อง แสดงบทบาทในฐานะของผู้นำด้านวิชาการ เพื่อเสริมสร้างงานวิชาการของโรงเรียนให้มีคุณภาพ ยิ่งขึ้น

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนในฐานะผู้นำเป็นผู้ที่ต้องกระทำทุกวิถีทาง เพื่อให้การบริหารซึ่งเป็นภารกิจหลักที่ตนรับผิดชอบ ประสบความสำเร็จตามจุดหมายที่วางไว้ และต้องแสดงบทบาทในฐานะของนักบริหารมืออาชีพ เพื่อให้การบริหารงานของโรงเรียนดำเนิน ไปอย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

การบริหารงานวิชาการ

ความหมายของการบริหารงานวิชาการ

ภิญโญ สาร (2526 : 324) ได้ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดในสถานศึกษา หรือโรงเรียนที่เกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอน ให้ได้ผลดีและมีประสิทธิภาพที่สุด เพราะหน้าที่ของสถานศึกษาทุกแห่ง คือการให้ ความรู้ทางด้านวิชาการแก่ผู้เรียน

อุทัย ธรรมเคโซ (2531 : 76) ให้ความหมายการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดที่เกี่ยวกับการพัฒนา และปรับปรุงการเรียนการสอน ให้ได้ผลดี และมีประสิทธิภาพสูงสุด หรือการบริหารงานที่ให้ผลเมืองมีความรู้ มีคุณธรรม สามารถ ประกอบสัมมาอาชีพ ดำรงตนเป็นพลเมืองดี ช่วยกันพัฒนาชาติให้เจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าต่อไป

ปรีชาพร วงศ์อนุครโรจน์ (2535 : 22) กล่าวว่าคุณภาพ และบทบาทของผู้บริหาร มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดกับคุณภาพของสถานศึกษา รวมทั้งมีผลสะท้อนต่อผลงาน และวิธปฏิบัติงานของสถานศึกษาแต่ละแห่งเป็นอันมาก

ศรายุทธ นาคด้อย (2539 : 21) ได้ให้ความหมายของการบริหารงานวิชาการว่า หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิดของโรงเรียน ซึ่งเกี่ยวกับการปรับปรุงพัฒนาการเรียน การสอนของนักเรียน และการหยนของครูให้เกิดผลดีมีประสิทธิภาพ

สถิต วงศ์ลา (2542 : 40) ได้กล่าวถึงความสำคัญของการบริหารงานวิชาการว่า การปฏิบัติงานวิชาการเป็นหัวใจสำคัญ ของการจัดการศึกษาในทุกระดับ เพราะงานวิชาการ

และปฏิบัติงานวิชาการตามบทบาทหน้าที่อย่างเหมาะสม

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ข : 129) ได้กล่าวถึงบทบาทและหน้าที่ของผู้บริหารโรงเรียนในการบริหารงานวิชาการ ให้เป็นไปอย่างราบรื่นว่าควรมีบทบาทหน้าที่ดังนี้

1. กำหนดนโยบาย เป้าหมาย วัตถุประสงค์ และวางแผนงานของโรงเรียน
2. จัดบุคลากรให้เหมาะสมกับงานวิชาการ
3. กำกับ ติดตาม นิเทศงานวิชาการอย่างเป็นระบบ
4. จัดหาหลักสูตร เอกสารหลักสูตรให้เพียงพอ
5. ให้ครูผลิตสื่อ และห้องสมุดให้เหมาะสมตามสภาพของโรงเรียน
6. ให้โรงเรียนมีการวัดผลและประเมินผลการเรียนตามระเบียบว่าด้วยการวัดผล

ประเมินผล

7. ส่งเสริมและนำเทคโนโลยีใหม่ ๆ มาใช้ดำเนินงานวิชาการของโรงเรียน
8. อำนวยความสะดวกเรื่องการจัดอุปกรณ์ ให้คำปรึกษาการดำเนินงานทุก ๆ ด้าน
9. ประเมินผลงานวิชาการทุกระยะ และปรับปรุงแก้ไขให้คืออยู่เสมอ

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การบริหารงานวิชาการ หมายถึง การบริหารกิจกรรมทุกชนิด และทุกประเภทในโรงเรียน ที่เกี่ยวกับการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายหลักคือผู้เรียนสำคัญที่สุด ดังนั้นผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความรอบรู้ คือรู้กว้าง รู้ไกล และทันต่อเหตุการณ์ตลอดจนต้องเป็นผู้ที่มีวิสัยทัศน์อย่างถูกต้อง และที่สำคัญคือต้องเป็นผู้บริหารมืออาชีพ

ขอบข่ายของการบริหารงานวิชาการ

งานวิชาการเป็นงานที่มีขอบข่ายกว้างขวาง และเป็นที่ยอมรับว่ามีความสำคัญที่สุดกว่าทุก ๆ งาน ในการบริหารโรงเรียน เปรียบเสมือนเป็นหัวใจของโรงเรียน จุดมุ่งหมายของงานวิชาการอยู่ที่การสร้างให้นักเรียนมีความรู้ คู่คุณธรรม และมีคุณภาพด้วย งานวิชาการจึงไม่ใช่อยู่ที่นักเรียนอ่านออกเขียนได้เท่านั้น แต่เป็นงานที่ต้องรับผิดชอบต่อคุณภาพของประชาชน พลเมือง และความมั่นคงของประเทศชาติด้วย การที่โรงเรียนสามารถปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างสมบูรณ์ ก็ต่อเมื่อผู้บริหารต้องให้ความสำคัญแก่งานวิชาการ เข้าใจขอบข่ายของงานและบทบาทในการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนเป็นอย่างดี มีผู้เสนอขอบข่ายการบริหารงานวิชาการโรงเรียนไว้ต่าง ๆ ดังนี้

มิลเลอร์ (Miller, 1965 : 175) ได้กล่าวถึงงานวิชาการว่า ประกอบด้วยสิ่งสำคัญ

4 อย่าง คือ

2. การปฏิบัติตามโปรแกรม
3. การติดตามการเรียนการสอน
4. การจัดบริการการสอน

กมล ศิริบรรณ (2539 : 5-6) ได้กำหนดองค์ประกอบของงานวิชาการไว้ดังนี้ คือ

1. ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. ด้านการเรียนการสอน
3. ด้านวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน
4. ด้านส่งเสริมการสอน
5. ด้านวัดผลประเมินผล
6. ด้านห้องสมุด
7. ด้านการนิเทศการศึกษา
8. ด้านการวางแผนและกำหนดวิธีการดำเนินงาน
9. ด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2534 : 18-19) ได้กำหนด

องค์ประกอบการบริหารงานวิชาการไว้ดังนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้
2. งานด้านการจัดการเรียนการสอน
3. งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน
4. งานด้านส่งเสริมการสอน
5. งานด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา
6. งานด้านห้องสมุด
7. งานด้านการนิเทศการศึกษา
8. งานด้านการวางแผนงานวิชาการ
9. งานด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ

จากความหมายและขอบข่ายของงานวิชาการที่กล่าวมานั้นจะเห็นว่า การบริหารงานวิชาการของผู้บริหาร โรงเรียนมีขอบข่ายที่กว้างขวางมากและภารกิจก็มากมายซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนจะต้องปฏิบัติตามเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ สำหรับโรงเรียนสังกัดสำนักงาน เขตพื้นที่การศึกษาสุรินทร์ เขต 3 นั้นต้องดำเนินการบริหารงานวิชาการตามองค์ประกอบ และขอบข่ายที่สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติกำหนด ซึ่งมี 9 องค์ประกอบ

หรือในแต่ละด้านนั้นจะกล่าวไว้ในรายละเอียดต่อไปนี้

1. งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้

หลักสูตรเป็นส่วนที่สำคัญของงานด้านวิชาการ เพราะหลักสูตรคือมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่โรงเรียนจัดขึ้น เพื่อให้ผู้เรียนมีการเปลี่ยนแปลงไปตามลักษณะที่ตั้งจุดมุ่งหมายไว้ ทาบา (Taba, 1962 : 9) และบอบบิท (Bobbit, 1974 : 4) มีความคิดเห็นสอดคล้องกันว่า หลักสูตรคือมวลประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ครูผู้สอนให้แก่นักเรียน เพื่อพัฒนาความสามารถในการดำรงชีวิต และเป็นผู้ใหญ่ที่สมบูรณ์ในอนาคต

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 5) ได้กำหนดสาระสำคัญของหลักสูตรที่เปลี่ยนแปลงไปจากหลักสูตรเดิม โดยมีความคาดหวังเพื่อให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ปัญหาเป็น และทำงานอย่างเป็นระบบ เพื่อให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาคุณภาพชีวิต ให้พร้อมที่จะทำประโยชน์แก่สังคม ตามบทบาทหน้าที่ของตน ในการนี้จะต้องปลูกฝังให้ผู้เรียนเกิดคุณลักษณะในด้านต่าง ๆ ต่อไปนี้

1. การพัฒนาคน ได้แก่ ความรู้พื้นฐาน มีสุขภาพกาย ใจสมบูรณ์ แก้ปัญหาเป็น เสียดสีและมุ่งพัฒนา
 2. การพัฒนาอาชีพ ได้แก่ การทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ รักการทำงานและทำงานเป็น
 3. พัฒนาสังคม ได้แก่ การปฏิบัติหน้าที่ของคนต่อบ้าน ชุมชน ประเทศและโลก
- วิชัย วงษ์ใหญ่ (2525 : 181-185) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับด้านหลักสูตรว่า ผู้บริหารต้องศึกษาหลักสูตรให้ชัดเจน เพื่อจะได้วางแผนการนำหลักสูตรไปใช้คือ

1. การเตรียมวางแผนเพื่อใช้หลักสูตร
2. การจัดการอบรมครูเพื่อใช้หลักสูตร
3. การจัดครูเข้าสอน
4. การจัดตารางสอน
5. การจัดบริการวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน
6. การประชาสัมพันธ์การใช้หลักสูตรกับผู้ปกครอง
7. การจัดสภาพแวดล้อม อาคารสถานที่ และการเลือกโครงการกิจกรรมเสริมหลักสูตร
8. การจัดโครงการประเมินการใช้หลักสูตรและการปรับปรุงหลักสูตร

กรมวิชาการ (2534 : 72) ได้กล่าวถึงการนำหลักสูตรไปใช้ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายนั้น โรงเรียนเป็นหน่วยปฏิบัติที่สำคัญที่สุด ผู้บริหารจะต้องศึกษาหลักสูตร เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับจุดหมายของหลักสูตร สามารถชี้แนะแนวทางในการปรับปรุงหลักสูตร

การพัฒนาการเรียนการสอน การนิเทศการศึกษา การบริหารหลักสูตร การประเมินผล เพื่อยกระดับมาตรฐานงานวิชาการของโรงเรียน จะต้องจัดให้สอดคล้องกับสภาพความต้องการของหลักสูตร เพื่อช่วยให้หลักสูตรบรรลุถึงจุดหมายนั้น จำเป็นต้องทำนึ่งถึงสิ่งต่อไปนี้

1. การจัดสภาพแวดล้อมในโรงเรียนให้เอื้อต่อการใช้หลักสูตร
2. การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างโรงเรียนกับชุมชน
3. การจัดทำกำหนดการสอนและตารางสอน
4. การจัดชั้นเรียน
5. การนิเทศ ติดตาม และประเมินผลการใช้หลักสูตรของโรงเรียน
6. การส่งเสริมงานด้านวิชาการ
7. แนวปฏิบัติในห้องเรียน

จากที่กล่าวมาจึงพอสรุปได้ว่า งานด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ผู้บริหารโรงเรียนจำเป็นต้องรู้และเข้าใจจุดหมาย หลักการ โครงสร้าง แนวดำเนินการ และสาระการเปลี่ยนแปลงของหลักสูตร โดยเฉพาะควรริบบทบาทในการวางแผนเพื่อให้การใช้หลักสูตรเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ

2. งานด้านการจัดการเรียนการสอน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 หมวด 4 มาตรา 22 บัญญัติว่า การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่า ผู้เรียนทุกคนมีความสำคัญที่สุด กระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ มาตรา 30 ให้สถานศึกษาพัฒนากระบวนการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพ รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้สอนสามารถวิจัย เพื่อพัฒนาการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับผู้เรียน ในแต่ละระดับการศึกษา

กรมวิชาการ (2534 : 84) ได้กล่าวถึงงานด้านการจัดการเรียนการสอนว่า ต้องเน้นกระบวนการ เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง เน้นกระบวนการกลุ่มและการสอนซ่อมเสริม เพื่อ

1. จัดกระบวนการเรียนการสอนให้สำคัญพอแก่เนื้อหา เน้นให้ผู้เรียนมีความรู้ดี ทำงานเป็น และมีนิสัยที่ดีงามด้วย
2. นักเรียนเป็นผู้แสดง ครูเป็นผู้กำกับจัดการเรียนการสอน ครูเป็นผู้ดำเนินการ โดยใช้แผนการสอน คู่มือครู และสื่อการเรียนต่าง ๆ เป็นแนวทาง และเป็นเครื่องมือเพื่อให้ นักเรียนได้ปฏิบัติ หรือศึกษาหาความรู้ด้วยตนเอง
3. นักเรียนต้องค้นหาความรู้ สรุปและตัดสินใจเอง การจัดการเรียนการสอนต้องฝึกให้นักเรียนรู้จักคิด ครูไม่ควรรีบบอกคำตอบนักเรียนก่อน ควรให้นักเรียนค้นหาคำตอบเองให้มาก

4. ปฏิบัติควบคู่ทฤษฎี คือ การสอนเรื่องที่ปฏิบัติได้ ก็ให้ปฏิบัติควบคู่ไปกับทฤษฎี โดยคำนึงถึงความสอดคล้องของท้องถิ่น และให้นักเรียนเป็นผู้ปฏิบัติ

5. ใช้วิธีการหลายอย่าง ครูควรเลือกวิธีการหลาย ๆ อย่าง ตามความเหมาะสม เช่น บรรยาย บทบาทสมมุติ เป็นต้น

6. เน้นกระบวนการกลุ่ม การทำงานเป็นกลุ่ม หรือการทำงานร่วมกัน โดยถือหลัก ให้ผู้เรียนร่วมกันคิด ร่วมกันเรียน ร่วมกันทำ ร่วมกันแก้ปัญหา และร่วมกันรับผลที่เกิดขึ้น

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 68 – 72) ได้กล่าวถึง มาตรฐานโรงเรียน มาตรฐานที่ 18 ซึ่งเป็นมาตรฐานที่โรงเรียนต้องจัดกิจกรรมการเรียนการสอน โดยเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีตัวบ่งชี้ ดังนี้

1. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนอย่างหลากหลาย เหมาะสมกับธรรมชาติ และสนองความต้องการของผู้เรียน
2. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียน รู้จักคิดวิเคราะห์ คิดสร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและตัดสินใจ
3. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนที่กระตุ้นให้ผู้เรียนรู้จักศึกษาหาความรู้ แสวงหาคำตอบ และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเอง
4. มีการนำภูมิปัญญาท้องถิ่น เทคโนโลยีและสิ่งที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้ในการจัดการเรียนการสอน
5. มีการจัดกิจกรรมเพื่อฝึกและส่งเสริมคุณธรรมและจริยธรรมของผู้เรียน
6. มีการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนให้ผู้เรียนได้รับการพัฒนา สุนทรียภาพอย่างครบถ้วนทั้งด้านดนตรี ศิลปะและกีฬา
7. ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย การทำงานร่วมกับผู้อื่นและความรับผิดชอบต่อกลุ่มร่วมกัน
8. การประเมินพัฒนาการของผู้เรียน ด้วยวิธีการที่หลากหลายและต่อเนื่อง
9. มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนรักสถานศึกษาของตน และมีความกระตือรือร้นในการไปโรงเรียน

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า การจัดการเรียนการสอนที่ไม่เน้นกระบวนการให้ผู้เรียนได้พัฒนาในด้านการคิดวิเคราะห์ การแสดงความคิดเห็น และการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนขาดคุณลักษณะช่วงสงสัยและไม่หาคำตอบมีลักษณะของการสอนหนังสือมากกว่าสอนคน และนี่คือ การจัดการเรียนการสอนที่ล้มเหลวและขาดประสิทธิภาพ

3. งานด้านวัสดุประกอบหลักสูตรและสื่อการเรียนการสอน

งานวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอนในโรงเรียนจัดขึ้นเพื่อให้การเรียนการสอนมีประสิทธิภาพเพิ่มขึ้น สื่อการสอนในปัจจุบันมีมากมายหลายประเภท ซึ่งเป็นหน้าที่ของโรงเรียนที่จะต้องเลือกนำมาใช้ให้เหมาะสมกับสภาพของโรงเรียน

ปรีชาพร วงศ์อนุตรโรจน์ (2535 : 244-246) กล่าวว่าสื่อการสอน(Instructional Media) หมายถึง สิ่งที่น่าความรู้ไปสู่ผู้เรียน อยู่ในรูปของสิ่งพิมพ์หรือไม่ใช่สิ่งพิมพ์ก็ได้และได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารสถานศึกษาเกี่ยวกับงานสื่อการสอนว่ามีหน้าที่รับผิดชอบดังนี้

1. เข้าใจงานสื่อการสอน ครอบคลุมในคุณค่า และ ความสำคัญ โดยการให้การสนับสนุน และส่งเสริมการใช้สื่อการสอน

2. มีนโยบายและวางแผนการจัดโครงการงานสื่อการสอน

3. มีความรู้ความสามารถ ช่วยจัดและช่วยอำนวยความสะดวกในการจัดบริการ

สื่อการเรียนการสอน

4. จัดให้มีอาคารสถานที่ งานประมาณ บุคลากรแก่งานสื่อการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ก : 28) ได้กำหนดแนวทางในการปฏิบัติเกี่ยวกับการจัดสื่อการเรียนการสอน ดังนี้

1. จัดหาวัสดุต่างๆ ให้พร้อมผลิตสื่อให้เพียงพอ

2. สนับสนุนให้ครูผลิตสื่อหรือจัดหาสื่อประกอบการสอน

3. จัดให้มีห้องสื่อการเรียนการสอน และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่รับผิดชอบ จัดเก็บไว้ให้เป็น

ระบบตามกลุ่มประสบการณ์

4. จัดให้มีทะเบียนสื่อและสถิติการใช้สื่อ

5. จัดบริการสื่อการเรียนการสอนให้ได้รับความสะดวกในการนำไปใช้

6. ควบคุมกำลังให้ครู ใช้สื่อประกอบการเรียนการสอน

7. จัดการบริการและหาวิธีการนำสื่อไปใช้และการเก็บรักษา

กรมวิชาการ (2541 : 11) ได้เสนอแนะงานด้านสื่อการเรียนการสอนไว้ ดังนี้

1. กระทรวงศึกษาธิการควรยกเลิกค่าราคากลาง เพื่อให้โรงเรียนเป็นอิสระ สามารถใช้สื่อที่หลากหลายได้ เช่น บทความ รายการโทรทัศน์ CD - ROM ระบบเครือข่ายและความรู้อื่นๆ ที่ครูสะดวกไว้เพราะสื่อเหล่านี้มีความทันสมัยมากกว่าตำรา เป็นการพัฒนาครู ให้ค้นคว้า ข้อมูลที่ทันสมัยอยู่เสมอ

2. กระทรวงศึกษาธิการไม่ควรกำหนดแนวแผนเรียนกรมวิชาการ ไม่จำเป็นต้องรับรองตำรา

โรงเรียน ด้วยการวัดคุณภาพของโรงเรียน

3. การบังคับใช้ตำราเล่มเดียวกัน จะทำให้คนมีความคิดเหมือนกันหมด การศึกษาต้องการความหลากหลาย ควรให้อิสระกับครูและนักเรียนได้เลือกตำราใช้เอง ตำราเล่มใดมีคุณภาพ ก็จะเป็นที่นิยมไปเอง

4. อาจจะไม่ปล่อยให้ใช้ตำราหลักที่จำเป็นทางวิชา ที่เรายอมรับกันแล้วว่าดีมาก เช่น ตำราวิชาคณิตศาสตร์

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า สื่อการเรียนการสอน เป็นอุปกรณ์และวิธีการที่ช่วยให้ครูจัดกิจกรรมการเรียนการสอน ได้อย่างมีประสิทธิภาพ และการบริหารสื่อการเรียนการสอนที่มีประสิทธิภาพนั้น ขึ้นอยู่กับบทบาท 4 ประการของผู้บริหาร คือ เป็นผู้ริเริ่ม เป็นผู้สนับสนุน เป็นผู้ประสานงาน และเป็นผู้ประเมินผลการใช้สื่อ หากผู้บริหารรู้บทบาทของตนเองแล้ว ก็ย่อมจะช่วยให้การบริหารงานวิชาการในภาพรวมดำเนินไปได้ด้วยดี

4. งานด้านส่งเสริมการสอน

งานส่งเสริมการสอนเป็นการบริหารงานวิชาการที่เกี่ยวข้องกับครูอาจารย์ผู้สอน โดยตรง สมพงษ์ เกษมสิน (2533 : 16) ได้ให้ความหมายดังนี้ งานส่งเสริมการสอน หมายถึง การส่งเสริมให้การสอนในชั้นเรียนมีประสิทธิภาพ พุ่งขึ้น รวมถึงการส่งเสริมการจัดกิจกรรมอื่น ๆ ทั้งหมดให้แก่แก่นักเรียน

สำหรับความสำคัญของการจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนนั้น สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ก : 3) เน้นว่า การจัดกิจกรรมส่งเสริมการสอนเป็นกิจกรรมที่จัดขึ้น เพื่อส่งเสริมให้นักเรียนได้รับความรู้ ทักษะ และเจตคติที่พึงประสงค์ ได้แก่ การบริการสุขภาพอนามัยแก่นักเรียน การบริการอาหารกลางวัน กิจกรรมส่งเสริมประชาธิปไตยในโรงเรียน การจัดกิจกรรมสหกรณ์ในโรงเรียน การจัดห้องสมุด และการสนับสนุนส่งเสริมเป็นต้น

ส่วนบทบาทของผู้บริหารเกี่ยวกับงานส่งเสริมการสอน พันธ์ หันนาคินทร์ (2524 : 62) ได้กล่าวไว้ว่า งานส่งเสริมการสอนนั้น ผู้บริหาร โรงเรียนต้องรับผิดชอบทุกอย่างในโรงเรียน เช่น งานเกี่ยวกับครู การจัดหาครูทำการสอน การจัดครูให้ทำหน้าที่ต่าง ๆ ให้เหมาะสมกับความรู้ความสามารถ การปกครองครู การสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้แก่ครู การพัฒนาครู เช่น การพยายามสนับสนุนให้ครูได้มีความสามารถ ในเชิงวิชาการและวิชาชีพยิ่งขึ้นรวมทั้งการเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการให้แก่ครู การพิจารณาความคิดความชอบ เพื่อเป็นการตอบแทนผลงานที่ทำมา การนิเทศงาน การตรวจบันทึกการสอนของครู การควบคุมการสอนของครู ด้านเกี่ยวกับตัวนักเรียน ได้แก่ การจัดแบ่งกลุ่มนักเรียนตามความสามารถ ความถนัด หรือความต้องการ การส่งเสริม

การมาเรียนของนักเรียน การหาทางช่วยเหลือนักเรียนที่เรียนช้า การจัดการสอนซ่อมเสริม และการติดต่อกับผู้ปกครองนักเรียน

ดังนั้น งานส่งเสริมการสอนในโรงเรียนจึงเป็นงานที่ผู้บริหารต้องแสดงบทบาทในการสนับสนุน ส่งเสริมและควบคุมให้ครูปฏิบัติงานอย่างเต็มประสิทธิภาพ เพื่อนำไปสู่การจัดการศึกษาอบรมให้เกิดความรู้คู่คุณธรรมและจัดการศึกษาให้มีคุณภาพสูงสุดทำให้เกิดการพัฒนาทักษะของคนไทยที่พึงประสงค์ คือ เก่ง ดี และมีความสุข

5. งานด้านการวัดผลและประเมินผลการศึกษา

การวัดผลและประเมินผลการเรียน เป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้การจัดการเรียนการสอนเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ ผลการวัดและประเมินผลจะเป็นข้อมูลช่วยให้ครูนำไปปรับปรุงการเรียนการสอน และแก้ไขข้อบกพร่องด้านต่างๆ ผู้บริหารโรงเรียนจึงต้องมีความรู้และความเข้าใจในหลักการวัดผลและประเมินผลรวมทั้งต้องให้ความสำคัญอย่างจริงจังด้วย

กรมวิชาการ (2534 : 1) ได้ให้ความหมายการวัดผลประเมินผลว่า หมายถึง กระบวนการตรวจสอบการทำงาน ทั้งในช่วงที่กำลังทำและ ในเวลาทำงานเสร็จสิ้นลงแล้ว เพื่อหาข้อสรุปว่า งานที่ทำนั้นได้รับความสำเร็จตามความคาดหวังหรือไม่ มีปัญหาหรืออุปสรรคใดเกิดขึ้นกับเป็นผลทำให้งานไม่เสร็จตามความคาดหวังและจะมีแนวทางแก้ไขอย่างไร เพื่อให้การทำงานสำเร็จตามความคาดหวัง หรือใกล้ความคาดหวังมากที่สุด การประเมินผลที่ดีและเชื่อถือได้ย่อมจะเป็นเครื่องชี้้นำการทำงานและการปรับปรุงงานการแก้ไขปัญหาอุปสรรคต่างๆ ตลอดจนระยะเวลาของการทำงานอันจะส่งผลให้งานประสบผลสำเร็จมากที่สุด

กิตติมา ปรีดีดิลก (2532 : 72-73) กล่าวว่า การวัดและประเมินผลเป็นหน้าที่ของครูที่จะต้องวัดและประเมินผลการศึกษาของนักเรียนว่าได้ผลแค่ไหนอย่างไร หรือจะต้องปรับปรุงแก้ไขอย่างไร การวัดและประเมินผลเป็นกระบวนการต่อเนื่องของการเรียนการสอน การวัดและประเมินผล แบ่งเป็นการประเมินผลก่อนเรียน การประเมินผลระหว่างเรียนและการประเมินผลหลังเรียน

สำหรับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน อัมภา บุญช่วย (2537 : 141) และกรมวิชาการ (2534 : 9) ได้กล่าวไว้สอดคล้องกันดังนี้

1. กำหนดให้การประเมินผลการเรียนการสอนเป็นกิจกรรมของทุกฝ่าย และทุกคนในโรงเรียน
2. สร้างความเข้าใจเกี่ยวกับการวัดผลและประเมินผลให้เกิดขึ้นกับคณะครูทุกคน
3. วางระบบเครือข่ายงานและมอบหมายงาน

5. สรุปผลการประเมินของผู้ปฏิบัติงาน

6. นำผลการประเมินไปใช้ในการปรับปรุงและพัฒนางานการเรียนการสอน
ของโรงเรียนให้ดียิ่งขึ้น

นอกจากนี้สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ก : 24) ได้เสนอว่า

1. การประเมินผลนักเรียน ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องจัดให้มีเครื่องมือประเมินผล
เอกสารประเมินผลและส่งเสริมให้ครูประเมินผลการเรียนของนักเรียนอย่างสม่ำเสมอ

2. การประเมินผลโครงการทางวิชาการของโรงเรียน

3. ประเมินผลการปฏิบัติงานของครู

วิชัช วงษ์ใหญ่ (2525 : 81) ได้กล่าวถึงการวัดและประเมินผลตามสภาพจริง (Authentic
Assessment) นั้น เครื่องมือที่ใช้สำหรับการประเมินตามสภาพจริงคือ พอร์ตโฟลิโอ (Port Folio)
ซึ่งเป็นเครื่องมือการประเมินผลที่มีประสิทธิภาพคือ เป็นวิธีการประเมินที่เป็นการรวบรวมไม่ใช่
เป็นการประเมินเฉพาะอย่าง

กรมวิชาการ (2541 : 12) ได้เสนอแนะการวัดผลและประเมินผลดังนี้

1. ต้องมีองค์กรที่ทำหน้าที่ประเมินผลการศึกษาอย่างทั่วถึง และต้องประเมิน
โดยกฎหมาย กฎหมายจะบังคับว่า ทุกโรงเรียนต้องถูกประเมินจึงจะกระจายอำนาจได้มีจะนั้น
จะกระจายไม่ได้เพราะคนเป็นห่วงเรื่องคุณภาพการศึกษา

2. ประเมินต้องมีมาตรฐานซึ่งมาตรฐาน ไม่จำเป็นต้องเป็นแบบเดียวกัน คือ
เป็นมาตรฐาน พหุคูณ (Multiple Benchmark) เพราะเด็กแต่ละคน จะมีความสัมพันธ์ไม่เท่ากัน

3. การประเมินไม่ใช่ประเมินเฉพาะความรู้ด้านวิชาการเท่านั้น ต้องประเมินด้านอื่น ๆ
ด้วยเช่น ศิลปะ ดนตรี กีฬา อุปนิสัย มนุษยสัมพันธ์ ถ้าต้องการ ให้เด็กเป็นคนดี ก็ควรประเมิน
ด้านคุณธรรม จริยธรรม จะได้ทั้งคนดีและคนเก่ง

ดังนั้น จึงพอสรุปได้ว่า การวัดผลและประเมินผลการเรียนที่มีประสิทธิภาพนั้น
ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องทราบวัตถุประสงค์ของการวัดผล และ ประเมินผลการเรียนอย่างชัดเจน
ต้องดำเนินการเตรียมเครื่องมือและสนับสนุนให้ครูวัดผลและประเมินผลอย่างสม่ำเสมอเพื่อนำผล
การประเมินมาปรับปรุงการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

6. งานด้านห้องสมุด

ห้องสมุด (Library) เป็นสถานที่ที่มีความสำคัญต่อการเรียนการสอนในโรงเรียน
อย่างยิ่ง เพราะเป็นศูนย์รวมของวิชาการ เป็นสถานที่ที่ครูและนักเรียนใช้ศึกษาค้นคว้า เพื่อให้
การจัดการเรียนการสอนดำเนิน ไปอย่างมีประสิทธิภาพ

----- ๒๐๒๒ -----

รวบรวมหนังสือประเภทต่าง ๆ โสตทัศนฯ เช่น แผนที่ แผนภูมิ วิดิทัศน์ แถบเสียง วิทยุเทป ได้อย่างมีระบบ เพื่อให้ผู้ใช้ได้รับความสะดวก

ห้องสมุดโรงเรียน (School Library) วันชัย ตรีพงษ์ (2543 : 27) กล่าวว่า คือห้องสมุดที่จัดตั้งขึ้นในโรงเรียน โดยมีวัตถุประสงค์ทั้งสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ และโสตทัศนวัสดุ สำหรับประกอบหลักสูตรการศึกษาของโรงเรียน เพื่อสนองความต้องการของนักเรียน ครู อาจารย์ได้ใช้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้เพิ่มเติม นอกเหนือจากการเรียนในห้องเรียน เพื่อให้นักเรียนมีความรู้กว้างขวางลึกซึ้ง และเหมาะสมกับความต้องการของแต่ละบุคคล

พนัส หันมาคินทร์ (2524 : 213) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับงานห้องสมุดดังนี้

1. หาบุคคลที่ได้รับการศึกษาอบรมมาเป็นบรรณารักษ์
2. สนับสนุนด้านการเงิน และกำลังใจตลอดจนเครื่องมือเครื่องใช้ และผู้ที่จะช่วยงานห้องสมุด
3. จัดบรรยากาศในห้องสมุดให้เป็นแหล่งความรู้และน่าสนใจ โดยเฉพาะการให้บริการแก่ผู้มาใช้ห้องสมุด
4. จัดหาวิธีการให้นักเรียนรู้จักใช้ห้องสมุด-รู้จักการบริการของห้องสมุด
5. จัดตารางสอนให้เหมาะสมที่นักเรียนจะมีโอกาสใช้ห้องสมุด
6. ส่งเสริมการศึกษาด้วยตนเอง
7. ให้คณะครูทราบว่า การส่งเสริมให้นักเรียนใช้ห้องสมุดเป็นนโยบายสำคัญอย่างหนึ่งของโรงเรียน
8. ให้คณะครูออกความคิดเห็น และมีส่วนร่วมในงานห้องสมุด
9. หาทางให้ห้องสมุดได้บริการแก่ครูได้เต็มที่

สฤติ วงศ์ลา (2542 : 32) ได้กล่าวถึงบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนเกี่ยวกับงานห้องสมุดว่าผู้บริหารโรงเรียนต้องให้ความสำคัญต่อห้องสมุด โดยส่งเสริมกระตุ้นเตือนให้ครูนักเรียนใช้บริการห้องสมุดประกอบการเรียนการสอน รวมทั้งดูแลการจัดระบบห้องสมุด ให้เหมาะสมและเอื้อต่อการบริการ

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่างานห้องสมุดโรงเรียน เป็นงานที่ผู้บริหารต้องแสดงบทบาท เพื่อให้งานดังกล่าวมีความสำคัญ เป็นศูนย์รวมของหนังสือและวัสดุอุปกรณ์ที่นักเรียนตลอดจนครู อาจารย์ ใช้เป็นแหล่งค้นคว้าหาความรู้ โดยต้องกำหนดวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เพื่อให้ห้องสมุดเป็นแหล่งความรู้และข่าวสาร ใช้เป็นที่ค้นคว้า และพักผ่อนหย่อนใจของผู้ใช้ห้องสมุด โดยต้อง

การจัดนิเทศการ หรือโครงการอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิชาการของโรงเรียน

7. งานด้านการนิเทศการศึกษา

การนิเทศการศึกษา (Supervision) มีผู้ให้ความหมายไว้ต่างๆ อย่างน่าสนใจหลายคน ดังนี้

สเปียร์ส (Spears, 1976 : 10) การนิเทศการศึกษาคือกระบวนการที่จะทำให้เกิดการปรับปรุงการเรียนการสอนของครู โดยทำงานร่วมกับบุคคลที่เกี่ยวข้อง เป็นกระบวนการกระตุ้นความก้าวหน้าของครู มุ่งช่วยเหลือครู เพื่อให้ครูช่วยเหลือตนเองได้

คลิกแมน (Clickman, 1981 : 6) กล่าวว่า การนิเทศการศึกษาคือเรื่องของการงาน (Tasks) กับปัจจัยต่างๆ (Functions) ที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงการเรียนการสอน

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2541 ค : 51) ให้ความหมายการนิเทศว่าการนิเทศภายในโรงเรียน หมายถึง การส่งเสริม สนับสนุนหรือให้ความช่วยเหลือครู ในโรงเรียนให้ประสบความสำเร็จในการปฏิบัติงานตามภารกิจหลักคือ การสอน หรือการสร้างเสริมพัฒนาการของนักเรียนทุกด้าน ทั้งร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์และสังคม ให้เต็มตามวัย และศักยภาพ โดยความร่วมมือของบุคลากรในโรงเรียน

ไวลส์ (Wiles, 1967 : 261-262) ได้กล่าวถึงบทบาทที่ผู้บริหารควรปฏิบัติ ซึ่งมีดังต่อไปนี้

1. ด้านมนุษยสัมพันธ์ ขจัดความขัดแย้งที่เกิดขึ้นภายในกลุ่ม
2. บทบาทในฐานะผู้นำ คือการพัฒนาผู้นำให้เกิดแก่ผู้ร่วมงาน
3. บทบาทในการจัดองค์การของหน่วยงานโรงเรียน
4. บทบาทในการคัดเลือกและใช้บุคลากรตามความต้องการของหน่วยงาน

และบุคลากรนั้นๆ

5. บทบาทในการสร้างขวัญและกำลังใจแก่ครู ช่วยให้พอใจในงานที่ทำ
6. บทบาทในการพัฒนาบุคลากร คือจัดให้มีการอบรม ช่วยให้มีความก้าวหน้า

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 : 8-9) ได้กำหนดบทบาทของผู้บริหารโรงเรียนในด้านการนิเทศการศึกษาดังนี้

1. ศึกษาหาความรู้เกี่ยวกับการพัฒนาระบบการนิเทศ
2. สร้างความตระหนักถึงความสำคัญและความจำเป็นที่ต้องพัฒนานักเรียนให้

เต็มตามศักยภาพ

3. จัดดำเนินการนิเทศในโรงเรียน โดยผู้บริหารโรงเรียนเป็นบุคลากรหลัก

5. ร่วมพัฒนาระบบการนิเทศในโรงเรียนกับคณะครู

6. เผยแพร่ความสำเร็จของคณะครู เสริมแรง ยกย่องให้ขวัญกำลังใจ

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า ผู้บริหารโรงเรียนคือผู้ที่มีบทบาทสำคัญในด้านการนิเทศ ผู้บริหารโรงเรียนคือบุคลากรหลัก ช่วยเหลือ มุ่งพัฒนาและเผยแพร่ความสำเร็จของคณะครู เพื่อเสริมแรง ยกย่องและให้ขวัญกำลังใจ โดยมีจุดมุ่งหมายสำคัญเพื่อพัฒนาผู้เรียนได้เต็มตามศักยภาพ ซึ่งเป็นผลจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของบุคลากรทุกฝ่ายในโรงเรียน

8. งานด้านการวางแผนงานวิชาการ

ธงชัย สันติวงษ์ และศศิโส กิตติจิตต์ (2530 : 4) ได้ให้คำจำกัดความของการวางแผนไว้ 2 ความหมายดังนี้ คือ

1. ความหมายในแง่ของงานที่ต้องปฏิบัติของผู้บริหารแต่ละคนว่าเป็น การกำหนดวัตถุประสงค์ การมุ่งใจและการสื่อความหมาย การวัดผลงานและการพัฒนาบุคคล

2. ความหมายที่มีขอบเขตกว้างกว่าที่คลุมถึงการบริหารทั้งหมดว่าเป็นกระบวนการบริหารที่ต่อเนื่อง ครอบคลุมถึงกิจกรรมของงานและมุ่งสู่อนาคต

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2543 : 19) ได้กล่าวถึงขั้นตอนการวางแผนที่สำคัญ คือ การกำหนดเป้าหมาย การจัดอันดับความสำคัญของเป้าหมาย การกำหนดแนวทางการดำเนินงาน การกำหนดระยะเวลาดำเนินการ การกำหนดผู้รับผิดชอบหรือผู้ดำเนินการ และการกำหนดงบประมาณที่จะใช้

ประชุม รศดาประเสริฐ (2539 : 97) ได้กล่าวถึงบทบาทของการวางแผนในกระบวนการบริหารซึ่งผู้บริหารโรงเรียนจะต้องใช้กระบวนการบริหารหลายกระบวนการพร้อมกัน กระบวนการที่สำคัญได้แก่

1. กระบวนการในการวางแผนและการกำหนดนโยบายการปฏิบัติงาน
2. กระบวนการสร้างขวัญและกำลังใจ ในการปฏิบัติงานให้กับบุคลากรทุกคนในหน่วยงาน
3. กระบวนการสื่อความหมาย ทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร
4. กระบวนการตัดสินใจ และการวินิจฉัยสั่งการ
5. กระบวนการควบคุมการปฏิบัติงาน โดยอาศัยข้อมูลที่ได้รับ จากทั้งภายในองค์กรและภายนอกองค์กร
6. กระบวนการสร้างความสมดุลขององค์กรที่สามารถทำให้องค์กรตอบสนองความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นได้อย่างเหมาะสม

สำหรับบทบาทของผู้บริหารโรงเรียน ในการดำเนินการวางแผนนั้นสำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2528 ก : 41-42) ได้กำหนดบทบาทไว้ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การเตรียมการ ต้องมีการเตรียมการใน 2 เรื่อง คือ การเตรียมการเกี่ยวกับการเก็บรวบรวมข้อมูล และการเตรียมการด้านบุคลากร การวางแผนการเตรียมการดังกล่าวผู้บริหารโรงเรียนอาจดำเนินการดังนี้

1. การจัดประชุมคณะกรรมการ โรงเรียน และผู้เกี่ยวข้องอื่นๆ เพื่อดำเนินการดังนี้

1.1 ประเมินผลการปฏิบัติงานในรอบปีที่แล้ว เช่น ผลการเรียนของนักเรียน

ความร่วมมือของชุมชน เป็นต้น

1.2 ความเห็นจากผู้เข้าร่วมประชุม และร่วมกันกำหนดแนวทางกว้างๆ

ในการปฏิบัติงานในปีต่อไป

1.3 ตั้งคณะทำงานและมอบหมายให้เตรียมการเกี่ยวกับการศึกษา นโยบาย

ของโรงเรียน การเก็บรวบรวมข้อมูลและรายละเอียดต่างๆ ที่จำเป็นในการวางแผน เช่น ข้อมูลเกี่ยวกับตัวนักเรียน อัตราการตกซ้ำชั้น เป็นต้น

2. จัดให้มีการประชุมคณะกรรมการ หรือคณะทำงานร่วมกันวิเคราะห์นโยบายของโรงเรียน และข้อมูลที่เก็บรวบรวมไว้ เพื่อ

2.1 เป็นประโยชน์ในการกำหนดวัตถุประสงค์ของโรงเรียน ในปีการศึกษาต่อไป

2.2 เป็นข้อมูลในการกำหนดเป้าหมายการดำเนินงานให้สอดคล้องกับปัญหา

ความต้องการ และงบประมาณที่ได้รับ

2.3 เพื่อให้ได้ข้อสรุปถึงวิธีการและแนวทางในการดำเนินการวางแผน

3. ออกคำสั่งแต่งตั้งคณะทำงาน และกำหนดมอบหมายหน้าที่ให้ปฏิบัติตาม

ขั้นตอนที่ 2

3.1 การดำเนินการให้มีการประชุมคณะทำงาน เพื่อกำหนดวัตถุประสงค์ เป้าหมาย และรายละเอียดของแผนงาน/โครงการ

3.2 จัดประชุมคณะกรรมการหรือคณะทำงาน เพื่อ

3.2.1 พิจารณาโครงการที่คณะทำงานนำเสนอ

3.2.2 เรียงลำดับความสำคัญของโครงการ

3.2.3 พิจารณาจัดสรรงบประมาณสำหรับโครงการต่างๆ

3.2.4 จัดรวบรวมโครงการเพื่อจัดทำแผนปฏิบัติการ

3.2.5 จัดทำกำหนดการปฏิบัติงานและการควบคุมกำกับ ติดตามโครงการ

3.2.6 ตั้งคณะกรรมการทำงาน จัดทำร่างคู่มือบริหาร โรงเรียนาประถมศึกษา (แผนปฏิบัติการประจำปี) เป็นรูปเล่ม

3.2.7 ผู้บริหารโรงเรียนพิจารณาให้ความเห็นชอบร่างคู่มือ ครั้งที่ห้า
ขั้นตอนที่ 3 การเสนอแผนเพื่อขอความเห็นชอบ ในขั้นนี้ผู้บริหารโรงเรียนต้องนำแผน ซึ่งจัดทำเรียบร้อยแล้ว เสนอต่อคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน เพื่อคณะกรรมการกลุ่มโรงเรียน พิจารณาให้ความเห็นชอบ

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่า บทบาทของผู้บริหารโรงเรียน เกี่ยวกับการวางแผน และการกำหนดวิธีดำเนินงาน ในการปฏิบัติงานวิชาการนั้น ผู้บริหารโรงเรียนจะต้องร่วมกับครู ในการวางแผนงานของโรงเรียน และร่วมกันกำหนดทางเลือกในการปฏิบัติไว้ล่วงหน้า เพื่อให้สามารถใช้ทรัพยากรการบริหารที่มีอยู่อย่างจำกัดให้เกิดประโยชน์สูงสุด และเป็นการคาดการณ์ไว้ล่วงหน้าว่าจะทำอะไรเมื่อใด เป็นการวางข้อกำหนดการปฏิบัติงานไว้แต่เดี๋ยวนี

9. งานด้านประชุมอบรมทางวิชาการ

การประชุมอบรมทางวิชาการ ได้มีผู้ให้ความหมายของคำว่าการประชุมและการอบรม เป็นสองส่วนดังนี้

9.1 การประชุม รุ่ง แก้วแดง และคณะ (2542 : 210) ได้ให้ความหมายของคำว่า การประชุมว่า การประชุมเป็นการพบปะกันระหว่างครูในโรงเรียน กับผู้บริหาร เพื่อพิจารณาเกี่ยวกับเรื่องใดเรื่องหนึ่ง การประชุมอาจเป็นไปในลักษณะตัวต่อตัว เช่น ผู้บริหารพบปะครู เพื่อปรึกษาหารือเกี่ยวกับการเรียนการสอน หรือการประชุมระหว่างผู้มีหน้าที่เกี่ยวข้อง กับงานวิชาการของโรงเรียน เพื่อหาทางปรับปรุงการสอน ส่วนการอบรมเป็นกระบวนการสอน การให้การศึกษา ให้ความรู้แก่ผู้ได้บังคับบัญชา เพื่อจะให้มีความรู้ ความสามารถที่จะทำงาน ให้ได้ดีที่สุด หรือเพื่อที่จะให้มีความรู้ความสามารถที่จะทำงานในตำแหน่งที่มีความรับผิดชอบ สูงขึ้น และมีความมุ่งมั่นเพิ่มขึ้นได้

9.2 การอบรม รุ่ง แก้วแดง และคณะ (2542 : 218) ได้ให้ความเห็นเกี่ยวกับ การอบรมครูว่า การอบรมครูเป็นวิธีการหนึ่ง ของการพัฒนาบุคลากรโรงเรียน อาจจัดขึ้นใน โรงเรียนหรือนอกโรงเรียนเป็นช่วงระยะเวลาสั้น ๆ โดยใช้เวลาดังแต่ 1 ชั่วโมง จนถึง ระยะเวลา 3 เดือน หรือ 6 เดือน ในการอบรมครูควรเชิญวิทยากรที่มีความเชี่ยวชาญหรือชำนาญการในเรื่อง นั้นๆ มาให้คำแนะนำ

สำนักงานคณะกรรมการการประถมศึกษาแห่งชาติ (2536 ข : 106-107) ได้ให้ ความหมายการประชุมอบรมทางวิชาการว่า หมายถึง การที่บุคคลกลุ่มหนึ่งนัดหมายพบปะกัน

เพื่อปรึกษาหารือถ่ายทอดเรื่องราว ข่าวสาร พิจารณาหาคำตอบร่วมกัน ค้นหาวิธีการปรับความคิด
แก้ไขเพื่อให้งานวิชาการเป็นไปด้วยความเรียบร้อย ถูกต้องรัดกุม โดยกำหนดบทบาทผู้บริหาร โรงเรียน
ในการประชุมไว้ ดังนี้

1. ขั้นตอนเตรียมการประชุม การประชุมทุกครั้งต้องมีการเตรียมการไว้ให้พร้อม
โดยพิจารณาสิ่งต่อไปนี้
 - 1.1 เตรียมวาระการประชุม
 - 1.2 เลือกวิธีการประชุม
 - 1.3 เตรียมสถานที่ประชุม
 - 1.4 แจ้งให้คณะครูผู้เข้าร่วมประชุมทราบล่วงหน้า
 - 1.5 บอกความมุ่งหมายในการประชุมให้ชัดเจน
 - 1.6 สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆต้องพร้อม
2. ขณะประชุม ผู้บริหาร โรงเรียนจะเป็นประธานในการประชุม และยังคงปฏิบัติหน้าที่
ที่อื่นอีกดังนี้
 - 2.1 อย่าใช้อารมณ์มากเกินไป พิจารณาด้วยเหตุผล
 - 2.2 สมาชิกได้อภิปรายทุกคนตามลำดับการยกมือ
 - 2.3 ควบคุมการประชุมให้เป็นไปตามระเบียบวาระ
 - 2.4 วางตัวเป็นกลาง อย่างมีอคติ
 - 2.5 สรุปผลการประชุมให้ชัดเจน เมื่ออภิปรายจบ
3. หลังการประชุม
 - 3.1 ให้เลขานุการส่งแบบตึกครั้งหนึ่ง
 - 3.2 ลงลายมือชื่อรับทราบการประชุมทุกครั้ง
 - 3.3 ประเมินผลการปฏิบัติงานตามมติที่ประชุม

ดังนั้นจึงพอสรุปได้ว่าการประชุมอบรมทางวิชาการนั้น ผู้บริหาร โรงเรียนคือ
ผู้ที่มีบทบาทสำคัญ ในการพัฒนาบุคลากรในโรงเรียนให้มีความรู้ ความสามารถเพิ่มขึ้น สามารถ
นำความรู้มาใช้ในการปฏิบัติงานของคนให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

จากความหมายและบทบาทของการบริหารงานวิชาการ บทบาทหน้าที่ของผู้บริหาร
โรงเรียน ในการบริหารงานวิชาการนั้นมีมากมายหลายด้าน ผู้บริหารจึงต้องเป็นผู้ที่มีความรู้
ความเข้าใจในงานวิชาการอย่างกว้างขวางและลึกซึ้ง และต้องเอาใจใส่ปฏิบัติงานวิชาการ
ของโรงเรียนให้ดำเนินไปอย่างราบรื่นและมีประสิทธิภาพ ผู้บริหาร โรงเรียนจึงเป็นบุคคลสำคัญ

ที่จะ ต้องแสดงบทบาทในฐานะผู้นำและผู้บริหารมืออาชีพเพราะความสำเร็จ หรือความล้มเหลว ในการบริหารงานวิชาการล้วนมีใจจ้ยมาจากความรู้ ความสามารถ และความเอาใจใส่ของ ผู้บริหาร ซึ่งเป็นสิ่งที่ทุกคนและทุกส่วนในสังคมคาดหวัง

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ผลการวิจัยที่เกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา ซึ่งเป็น การวิจัยไว้ โดยบุคคลต่างๆ สามารถประมวลได้ดังนี้

งานวิจัยในประเทศ

ถวิล เกสิทธิ์สอาด (2536 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่อง บทบาทการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหาร โรงเรียนประถมศึกษา ตามความคาดหวังของผู้บริหารและครู โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดปทุมธานี ผลการวิจัยพบว่า

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงและความคาดหวังของผู้บริหาร โรงเรียน และครูผู้สอนเกี่ยวกับการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหาร โรงเรียนอยู่ในระดับมากทุกด้านยกเว้น ด้านการจัดการเรียนการสอน ซึ่งผู้บริหาร โรงเรียนและครูเห็นว่าผู้บริหาร โรงเรียนปฏิบัติ ในระดับน้อย

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับการปฏิบัติจริงและความคาดหวังของผู้บริหาร โรงเรียน และครู แตกต่างกัน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 โดยที่ผู้บริหาร โรงเรียน และครู คาดหวังให้มีการปฏิบัติสูงกว่าที่ปฏิบัติจริง

ศรายุทธ นาคด้อย (2539 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยการศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษาสังกัดสำนักงาน การประถมศึกษาจังหวัดชัยภูมิ ผลการวิจัยพบว่า

1. สภาพการบริหารงานวิชาการมีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ทั้งโดยรายด้านและรวม ทุกด้าน โดยปฏิบัติอยู่ในระดับสูงสุดคือ ด้านงานการเรียนการสอน และปฏิบัติอยู่ในระดับต่ำสุด คือด้านงานนิเทศการศึกษา มีปัญหาการบริหารงานวิชาการอยู่ในระดับ ปานกลาง ทั้งโดยรายด้าน และรวมทุกด้าน โดยมีปัญหาอยู่ในระดับสูงสุดคือด้านวัสดุอุปกรณ์ และมีปัญหาอยู่ในระดับต่ำสุด คือด้านวิธีการจัดการ

2. ปัญหาการบริหารงานวิชาการ ด้านวิธีการจัดการ มีความสัมพันธ์กับสภาพการ ปฏิบัติงานวิชาการทางลบ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 แทบทุกด้าน ยกเว้นงานห้องสมุด

3. ต้นตอความสำคัญของแนวทางการพัฒนาการบริหารงานวิชาการ 3 อันดับแรก คือ

3.2 สร้างจิตสำนึกบุคลากรให้ทุ่มเทความรับผิดชอบในการปฏิบัติงาน

3.3 และวางแผนการบริหารงบประมาณให้มีประสิทธิภาพ

สัมฤทธิ์ เวชกามา (2539 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยการจัดการศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษาศึกษากรณีโรงเรียนแคนน้อยหนองเล็ง สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดยโสธร ผลการวิจัยพบว่า การปฏิบัติงานวิชาการ โรงเรียนได้ศึกษาสภาพปัจจุบัน ปัญหา และความต้องการ โดยจัดประชุมบุคลากร สังเกตการสอน พูดคุยอย่างเปิดเผย การนิเทศภายใน การพัฒนางานอย่างต่อเนื่อง และการตรวจผลการปฏิบัติเพื่อนำไปวางแผนจัดการศึกษา แต่งตั้งคณะกรรมการดำเนินงานย่อย ซึ่งมีผู้บริหารโรงเรียนเป็นผู้รับผิดชอบ และ มอบหมายงาน ส่วนปัญหาที่พบคือ การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนบางอย่างไม่เหมาะสมกับผู้เรียน โรงเรียนได้จัดให้ครูปรับกิจกรรมในคู่มือครูให้สอดคล้องตามสภาพความพร้อมของนักเรียน โดยสอนซ่อมเสริมแก่นักเรียนที่เรียนช้า ในช่วงหลัง เลิกเรียน

วัชร ภัทธีกุล (2540 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานของโรงเรียนประถมศึกษา ตึเด่นระดับจังหวัด พ.ศ. 2537 ศึกษากรณีโรงเรียนบ้านแพงพวย สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดบุรีรัมย์ ผลการศึกษาวิจัยที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานวิชาการพบว่า โรงเรียนมีศักยภาพสูง ทั้งในแง่ผู้บริหาร โรงเรียนและครูที่มีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรี ได้ผ่านการอบรมด้านหลักสูตร และด้านวิชาการถึงจำนวนมาก คณะครูได้มีการศึกษาดูงานเป็นประจำมีประสบการณ์สอนตั้งแต่ 10 ปีขึ้นไป สภาพที่ตั้งโรงเรียนอยู่ใกล้อำเภอ สภาพแวดล้อมภายในร่มรื่น การทำงานของครู และนักเรียนใช้หลักประชาธิปไตย ผู้บริหารสร้างขวัญและกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ ครูมีครอบครัวอยู่ใกล้โรงเรียน ส่วนปัจจัยภายนอกที่ส่งผลคือ การแนะนำจากศึกษานิเทศก์ ภาระงานจากการศึกษาดูงาน และมีชุมชนที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาโรงเรียน

เกรียงไกร ศรีลี (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาความต้องการการสนับสนุนการปฏิบัติงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดหนองบัวลำภู ผลการศึกษาค้นพบว่า

1. ครูวิชาการและครูผู้สอนมีความต้องการการสนับสนุน การปฏิบัติงานวิชาการ โดยรวมทุกด้าน และเป็นรายด้าน อยู่ในระดับมาก
2. ครูวิชาการและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีระดับความต้องการการสนับสนุนการปฏิบัติงานวิชาการโดยรวมและเป็นรายด้าน 8 ด้าน ไม่แตกต่างกัน แต่มีระดับความต้องการด้านห้องสมุด แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 โดยครูวิชาการและครูผู้สอนที่ปฏิบัติงานใน โรงเรียนขนาดเล็ก มีระดับความต้องการการสนับสนุน

ชานนท์ ดันยวด (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาการปฏิบัติงานวิชาการ โรงเรียน
ประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดอุดรธานี ผลการศึกษาพบว่า

1. ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์โดยรวม และโรงเรียนขนาดใหญ่
มีการปฏิบัติงานวิชาการโดยภาพรวมและเป็นรายด้าน ทั้ง 8-9 ด้าน อยู่ในระดับมาก แต่ในด้าน
ที่ 4 ผู้บริหารโรงเรียนและหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ โดยภาพรวมปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลาง
แต่ผู้บริหารและหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ ในโรงเรียนขนาดกลางและเล็ก มีการปฏิบัติงานวิชาการ
อยู่ในระดับปานกลาง และด้านที่ 3-5 อยู่ในระดับมาก โดยมีด้านที่ปฏิบัติอยู่ในระดับปานกลางร่วม
กันคือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริมการสอน
และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ นอกจากนี้ผู้บริหารและหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ใน
โรงเรียนขนาดใหญ่ ด้านการรายงานผลการเรียนในแต่ละภาคเรียนของนักเรียนให้ผู้ปกครองทราบ
มีการปฏิบัติอยู่ในระดับมาก ส่วนโรงเรียนขนาดกลางและเล็ก คือรายการจัดทำเอกสารประเมินผล
การเรียน (ป.01-ป.06) ให้ถูกต้องตามระเบียบที่กำหนด ส่วนรายการข้อที่ปฏิบัติต่ำกว่ารายการอื่น
คือ การจัดทำแผนศึกษานอกสถานที่ เป็นเช่นเดียวกันทั้งสามขนาดโรงเรียน

2. ผู้บริหารและหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ในโรงเรียนประถมศึกษา ที่มีขนาดต่างกัน
มีการปฏิบัติงานวิชาการ โดยภาพรวมและเป็นรายด้าน จำนวน 6 ด้านแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญ
ทางสถิติ คือ ด้านหลักสูตรและการนำหลักสูตรไปใช้ ด้านการเรียนการสอน ด้านการส่งเสริม
การสอน ด้านวัดผลและประเมินผล ด้านห้องสมุด และด้านการประชุมอบรมทางวิชาการ
โดยผู้บริหารและหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ในโรงเรียนขนาดใหญ่มีการปฏิบัติงานมากกว่าผู้บริหาร
และหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ในโรงเรียนขนาดกลางและขนาดเล็ก ส่วนที่เหลืออีก 3 ด้าน
ผู้บริหาร และหัวหน้ากลุ่มประสบการณ์ในโรงเรียนที่มีขนาดต่างกัน มีการปฏิบัติงานวิชาการ
ไม่แตกต่างกัน

สถิต วงศ์ลา (2542 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการ
ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัดเลย ผลการศึกษาค้นพบว่า

1. ปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงาน
การประถมศึกษาจังหวัดเลย โดยรวมทุกด้านอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า
มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย คือ งานห้องสมุด
งานหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ งานวัสดุประกอบหลักสูตร และสื่อการเรียนการสอน
งานประชุมอบรมทางวิชาการ งานวัดและประเมินผล งานนิเทศภายใน และงานการเรียนการสอน
เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่า ข้อที่มีปัญหามากคือ โรงเรียนมีงบประมาณสนับสนุนการส่งครู

จำนวนหนังสือที่ให้บริการในห้องสมุดไม่เพียงพอกับความต้องการของผู้ใช้ ครู อาจารย์ไม่จัดทำแผนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนศึกษาทันกว่าในห้องสมุด

2. ผลการวิเคราะห์เปรียบเทียบระดับปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาจังหวัดเลย ที่มีขนาดต่างกันตามความคิดเห็นของผู้บริหารและครูวิชาการ

2.1 ผู้บริหารและครูวิชาการ มีความคิดเห็น ต่อปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนโดยรวมทุกด้านและเป็นรายด้าน ไม่แตกต่างกัน

2.2 โรงเรียนประถมศึกษามีขนาดต่างกัน มีปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียนโดยรวมทุกด้านและเป็นรายด้าน แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

2.3 ไม่พบปฏิสัมพันธ์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ระหว่างสถานภาพตำแหน่งกับขนาดโรงเรียนเกี่ยวกับปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการของโรงเรียน โดยรวมทุกด้านและเป็นรายด้าน

วันชัย ศรีพงษ์ (2543 : บทคัดย่อ) ได้ศึกษาปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย สำนักงานการศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด ผลการศึกษาพบว่า

1. ข้าราชการครู โดยส่วนรวม ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ ครูวิชาการโรงเรียน และข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดใหญ่ และขนาดกลาง มีปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนประถมศึกษ สังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย สำนักงานการศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด โดยภาพรวม และรายด้าน 7 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาด้านงานห้องสมุด อยู่ในระดับมาก ยกเว้นผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ และข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดใหญ่มีปัญหางานห้องสมุดอยู่ในระดับปานกลาง แต่ผู้บริหารโดยส่วนรวมและรายด้าน 3 ด้าน มีปัญหาอยู่ในระดับปานกลาง และมีปัญหาอีก 5 ด้านอยู่ในระดับมากที่สุด งานด้านหลักสูตร และการนำหลักสูตรไปใช้ งานการเรียนการสอน งานสื่อการเรียนการสอน งานห้องสมุด และงานประชุมอบรมทางวิชาการ และข้าราชการครูในโรงเรียนขนาดเล็กมีปัญหาโดยภาพรวม และรายด้าน 5 ด้าน อยู่ในระดับมาก และปัญหาที่เหลืออีก 3 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง คืองานวัดผลและประเมินผล งานนิเทศการศึกษา และงานวางแผนและกำหนดวิธีดำเนินงาน

2. ข้าราชการครู ได้เสนอแนวทางการแก้ไขปัญหาการปฏิบัติงานวิชาการโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการศึกษาอำเภอเกษตรวิสัย สำนักงานการศึกษาจังหวัดร้อยเอ็ด คือ ควรจัดให้มีการอบรมครูวิชาการ เพื่อความเข้าใจในจุดประสงค์ของหลักสูตร

การวัดผล และประเมินผลที่หลากหลาย ให้เป็นแนวเดียวกันและต่อเนื่อง นำผลการวัดการประเมิน มาปรับปรุง แก้ไขพัฒนาให้มีประสิทธิภาพ ให้ความรู้แก่บุคลากรในโรงเรียนในด้านแนวคิดเรื่อง จัดหางบประมาณ ในการสร้างเครื่องมือวัดผล จัดหา หรือ จัดอบรมบุคลากรให้มีความรู้ ด้านบรรณารักษ์ มีการนิเทศภายในอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ วางแผนการดำเนินงานให้ชัดเจน จัดหาวิทยากรที่มีความรู้ ความสามารถอบรมบุคลากรให้ครอบคลุมทุกประสบการณ์

จากงานวิจัยในประเทศพอสรุปได้ว่า ปัญหาการบริหารงานวิชาการในโรงเรียนมี ทุกด้านและเกี่ยวข้องโดยตรงกับผู้บริหารโรงเรียน ทั้งนี้เนื่องจากผู้บริหารโรงเรียนมีความรู้ ความเข้าใจ และการปฏิบัติงานด้านวิชาการน้อยแต่ทุ่มเทเวลาและให้ความสำคัญไปทำงานด้านอื่น มากกว่า จึงเป็นสาเหตุของปัญหาการบริหารงานวิชาการของโรงเรียนที่ขาดประสิทธิภาพ และส่งผลถึงคุณภาพการศึกษาของประเทศโดยรวม

งานวิจัยต่างประเทศ

เดวิด (David, 1962 : 705-A) ได้วิจัยเรื่องเกี่ยวกับ บทบาทการบริหารงานวิชาการ ของผู้บริหารโรงเรียนในรัฐนิวเจอร์ซีย์ จากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้บริหาร โรงเรียน ผู้ช่วยผู้บริหาร โรงเรียน หัวหน้าหมวดวิชาและครู พบว่า กลุ่มครูมีความคิดเห็น ไม่สอดคล้องกับผู้บริหารโรงเรียน และผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ เกี่ยวกับบทบาทในการบริหารงานวิชาการ ด้านการสังเกตการสอน การวัดผลและประเมินผล การจัดตั้งคณะกรรมการบริหารงานวิชาการ และความรับผิดชอบ ของคณะกรรมการ นอกจากนี้กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีความเห็นตรงกันว่า ผู้บริหารโรงเรียนควรมี บทบาท มีความรับผิดชอบและเอาใจใส่ การบริหารงานวิชาการให้มีประสิทธิภาพที่สุด

ไบลีส (Wiles, 1967 : 2333-A) ได้วิจัยเรื่องงานในความรับผิดชอบที่สำคัญ ของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐโคโลราโด สหรัฐอเมริกา ผลการวิจัยพบว่า ครูใหญ่ เห็นว่างานในหน้าที่ความรับผิดชอบเกี่ยวกับหลักสูตรและการสอน ซึ่งหมายถึงงานวิชาการนั้น ครูใหญ่ใช้เวลามาก

คาร์ลสัน (Carlson, 1971 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องบทบาทจริงและบทบาทที่คาดหวัง ของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษาตามทัศนะของศึกษานิเทศก์ ครู และครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐมอนทานา สหรัฐอเมริกา พบว่า ทั้งสามกลุ่มมีความคิดเห็นแตกต่างกันในเรื่องเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของครูใหญ่ ทั้งสามกลุ่มต้องการให้ครูใหญ่ทำงานมากขึ้นแม้เพียงกับ งานที่ทำอยู่

ดีซอเทล (Desautel, 1978 : 42-44) ได้ศึกษาการรับรู้บทบาทในการบริหาร โรงเรียน ในรัฐคาโคคานา สหรัฐอเมริกา พบว่า ผู้บริหารมีความคิดเห็นว่า คนใช้เวลาส่วนใหญ่ ในการเรียนการสอนและยังมีความเห็นต่างไปว่า คนจะเลิกปฏิบัติหน้าที่นี้ให้มากกว่าที่ปฏิบัติอยู่

และถือว่า เป็นบทบาทที่มีความสำคัญที่สุดของผู้บริหาร โรงเรียน

แอกที (Agthe, 1980 : 9077-A) ได้วิจัยการรับรู้บทบาทหน้าที่ครูใหญ่และครูวิชาการ พบว่า ครูใหญ่บริหารงานอื่นมากเกินไป ควรให้ความสำคัญการนิเทศการศึกษามากขึ้น การปรับปรุงการเรียนการสอนควรทำร่วมกัน ครูใหญ่ต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้สั่งการ มาเป็นผู้ประสานงาน

บราวน์ (Brown, 1980 : บทคัดย่อ) ได้วิจัยเรื่องบทบาทและความรับผิดชอบของ ครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในมลรัฐทางภาคเหนือของสหรัฐอเมริกา พบว่า ครูส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นว่า ครูใหญ่ควรช่วยเหลือครูให้ได้มีส่วนร่วมในการจัดการของโรงเรียน และการพัฒนาเด็กในทุกด้าน ตลอดระยะเวลาที่เด็กอยู่ในโรงเรียน ครูใหญ่ควรเปิดโอกาส ให้บุคคล ภายนอกได้รู้เห็น รับทราบการปฏิบัติงานของครูใหญ่ และครูใหญ่ควรมีส่วนร่วม ในกระบวนการเรียนการสอน โดยการปฏิบัติร่วมกับครูและนักเรียนในชั้นเรียน

โทนี่ (Tony, 1996 : บทคัดย่อ) การวิจัยได้กล่าวถึง โรงเรียนในรัฐไวคอดเรีย ประเทศออสเตรเลียซึ่งโรงเรียนรัฐบาลทุกโรงเรียนมีระบบการจัดการศึกษาเป็นของตนเอง และมีพื้นฐานการจัดการศึกษาที่เรียกว่า “ โรงเรียนในอนาคต ” โดยเป็นทัศนะของคนในชุมชน ที่เกี่ยวข้อง กับโรงเรียนในเรื่องลักษณะของโรงเรียนในอนาคตและผลผลิตที่จะได้ ผลการวิจัยพบว่า ชุมชนรู้สึกพึงพอใจในการมีส่วนร่วมในการแสดงความคิดเห็น โดยเฉพาะอย่างยิ่งการมีส่วนร่วม ในการตัดสินใจ แต่อย่างไรก็ตาม ก็มีความรู้เกี่ยวกับการตัดสินใจบางอย่างนั้น ยากเกินกว่าที่จะทำได้ เช่น เรื่องขณะทำงาน และผู้บริหารเป็นต้น เป้าหมายของการเพิ่มคุณภาพทางการศึกษาและการแสดง งบประมาณในการจัดการศึกษา ส่งผลให้ครูและผู้บริหารนักเรียนปฏิบัติงานมากขึ้น ผู้ตอบ แบบสอบถามยังได้แสดงความคิดเห็นว่า การที่รัฐลดงบประมาณที่จัดสรรให้แก่โรงเรียนลง ในอนาคตจะทำให้โรงเรียนต้องรับผิดชอบต่ออย่างสูง ในการหาเงินกองทุนโรงเรียนที่มีความสามารถ หาเงินกองทุน ได้มากทำให้นักเรียนมีคุณภาพทางการศึกษาดีกว่า โรงเรียนอื่น ๆ

การ์คเนอร์ (Gardner, 1999 : 1293-A) ได้วิจัยเรื่องการรับรู้บทบาทการนิเทศการศึกษา ของครูใหญ่โรงเรียนประถมศึกษา ในรัฐแมริแลนด์ สหรัฐอเมริกา โดยมีจุดมุ่งหมายที่จะศึกษา บทบาทการนิเทศการศึกษาของครูใหญ่ ในเรื่องหน้าที่ ความรับผิดชอบ และขอบข่าย ของงานนิเทศ และวิธีการนิเทศภายใน ผลการวิจัย พบว่า

1. ในด้านความรับผิดชอบและขอบข่ายของงานที่มีความสำคัญสูงได้แก่ งานเกี่ยวกับ หลักสูตรและการสอน การแนะแนว และการนิเทศภายใน

2. เกี่ยวกับงานนิเทศภายในโรงเรียน ผู้รับผิดชอบมากที่สุด ครูใหญ่และผู้ช่วยครูใหญ่

3. เกี่ยวกับเวลาที่ใช้ทำงาน งานที่ครูใหญ่ใช้เวลามากที่สุดคือ งานนิเทศภายใน งานเกี่ยวกับหลักสูตร งานการสอนและงานการแนะแนว

4. เทคนิคการนิเทศที่ได้ผล ได้แก่ วิธีเยี่ยมชั้นเรียน และการประชุมร่วมกับครู ส่วนวิธีที่ได้ผลน้อยคือ วิธีใช้ออกสาร

จากงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในและต่างประเทศดังกล่าวข้างต้น พบว่าบทบาทที่สำคัญที่สุดของผู้บริหารโรงเรียนที่จะต้องปฏิบัติคือ การบริหารงานวิชาการ เพราะงานวิชาการเป็นหัวใจ และสามารถชี้วัดความก้าวหน้าและความสำเร็จทั้งหมดของโรงเรียน แต่จากผลการวิจัยทั้งหลายที่ผ่านมากลับพบว่า ผู้บริหารโรงเรียน มีความรู้ความเข้าใจและปฏิบัติงานด้านวิชาการน้อย แต่บริหารงานอื่น ๆ มากเกินไป และผู้บริหารโรงเรียนต้องเปลี่ยน บทบาทจากผู้สั่งการมาเป็น ผู้ประสานงาน และสำหรับความคาดหวังจากสังคมเกี่ยวกับการปฏิบัติงานวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนนั้นต่างมีความเห็นสอดคล้องกันว่า ต้องการให้ผู้บริหารทำงานด้านวิชาการมากขึ้น เมื่อเทียบกับงานอื่นที่ทำอยู่